

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Β' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΟΙ ΣΕΡΡΕΣ

ΚΑΙ Η
ΠΕΡΙΟΧΗ
ΤΟΥΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ
ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ
ΜΕΧΡΙ ΤΗ
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Β' ΤΟΜΟΣ

ΣΕΡΡΕΣ 2013

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΒΑΣΙΛΗΣ

**ΟΙ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ
ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ Α΄ ΚΑΙ Β΄
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ ΜΕΣΩ
ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΤΟΥΣ,
ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1948-1972**

Η παρούσα εισήγηση στηρίζεται στη διπλωματική -προς απόκτηση master- εργασία μου με ερευνητικό υλικό αποτελούμενο από 20 Γενικές Εκθέσεις και 1 Ετήσια, 9 διαφορετικών Επιθεωρητών, που καλύπτουν 19 σχολικά έτη, περιόδου (1948-1972).

Αναλυτικότερα:

- 1). Γενική Έκθεση (1948-49). Επιθεωρητής Α.Α.
- 2). Γενική Έκθεση (1949-50). Επιθεωρητής Α.Α.
- 3). Γενική Έκθεση (1950-51). Επιθεωρητής Α.Α.
- 4). Γενική Έκθεση (1951-52). Επιθεωρητής Ε.Φ.
- 5). Γενική Έκθεση (1952-53). Επιθεωρητής Ν.Π.
- 6). Γενική Έκθεση (1953-54). Επιθεωρητής Αν.Α.
- 7). Γενική Έκθεση (1954-55). Επιθεωρητής Β.Κ.
- 8). Γενική Έκθεση (1955-56). Επιθεωρητής Β.Κ.
- 9). Γενική Έκθεση (1956-57). Επιθεωρητής Β.Κ.
- 10). Γενική Έκθεση (1958-59). Επιθεωρητής Β.Κ.
- 11). Γενική Έκθεση (1959-60). Επιθεωρητής Β.Κ.
- 12). Γενική Έκθεση (1960-61). Επιθεωρητής Σ.Χ.
- 13). Γενική Έκθεση (1961-62). Επιθεωρητής Σ.Χ.
- 14). Γενική Έκθεση (1962-63). Επιθεωρητής Σ.Χ.
- 15). Γενική Έκθεση (1965-66). Επιθεωρητής Σ.Χ.
- 16). Γενική Έκθεση (1968-69). Επιθεωρητής Ι.Π.
- 17). Γενική Έκθεση (1969-70). Επιθεωρητής Ι.Π.
- 18). Γενική Έκθεση (1970-71). Επιθεωρητής Β.Γ.
- 19). Γενική Έκθεση (1971-72). Επιθεωρητής Β.Γ.
- 20). Γενική Έκθεση (1971-72). Επιθεωρητής Γ.Π.
- 21). Ετήσια Έκθεση (1971-72). Νομ. Επιθεωρητής Ι.Π.

Το ανωτέρω αρχείο δεσμεύτηκε από το Κ.Ε.Ε., βρέθηκε στο υπόγειο των γραφείων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Σερρών και προκαλεί εντύπωση η σχεδόν πλήρης σειρά του.

Ανάλυση του θέματος

Οι Επιθεωρητές πέραν των ατομικών εκθέσεων των εκπαιδευτικών, συνέτασαν με τη λήξη εκάστου διδακτικού έτους και Γενικές Απολογιστικές Εκθέσεις αποσκοπώντας στη συνολική αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης της Περιφέρειάς τους με τον τίτλο: «Περί εκπαιδευτικής καταστάσεως και λειτουργίας των σχολείων της ... Εκπαιδευτικής Περιφέρειας ... Σχολικόν έτος ...» με αποδέκτες το Υπουργείο Παιδείας, το Νομόρχη και το Γενικό Επιθεωρητή. Η έκθεση είχε τη μορφή επίτομου συγγράμματος με τον προαναφερόμενο τίτλο εγγεγραμμένο στο συνήθως χοντρό εξώφυλλό της και η έκταση αυτής κυμαινόταν μεταξύ των 30-60 δακτυλογραφημένων μιας όψεως σελίδων. Στις 1-2 πρώτες σελίδες υπάρχει ο πίνακας των περιεχομένων που ακολουθούν, με την ακριβή σελίδα καταχώρησης των θεμάτων που αναπτύσσονται στην έκθεση. Εντύπωση προκαλεί η υπ' αριθμ. 933/29-5-1970 εγκύκλιος της Γενικής Επιθεώρησης Δημοτικής Εκπαίδευσης της Δ' Περιφέρειας με έδρα τη Θεσσαλονίκη σύμφωνα με την οποία η πλημμελής σε πολλές περιπτώσεις συμπλήρωση των Γενικών Εκθέσεων εκ μέρους των Επιθεωρητών, καθώς και η ιδιαίτερη σημασία που αποδίδεται σε αυτές εκ μέρους της πολιτείας επιβάλλει την υπενθύμιση του τρόπου σύνταξης αυτών ως προς τη μορφή αλλά και το περιεχόμενο σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 72996/25-11-1931 εγκύκλιο διαταγή του Υπουργείου Παιδείας!

Η διάρθρωση και το περιεχόμενο της Γενικής Εκθέσεως αποτελείται από 4-5 τμήματα εκ των οποίων το πρώτο είναι εισαγωγικό, το μοναδικό μη εκπαιδευτικό και σε αυτό ο Επιθεωρητής αναλύει και παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά στοιχεία-ιδιαιτερότητες της εκπαιδευτικής του περιφέρειας τα οποία άπτονται των: Φυσικού περιβάλλοντος, πληθυσμού, εδάφους, έκτασης, κλιματολογικών συνθηκών, γλωρίδας, φυσικών και βιοτεχνικών προϊόντων, συγκοινωνιακών μέσων, γλωσσικών ιδιωμάτων, οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών. Η συγκεκριμένη καταγραφή φαίνεται πως δε θεωρείτο σημαντική κατά τη 10ετία του '50 και οι Επιθεωρητές απέφευγαν τη σύνταξη. Αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός του ότι μόλις μία (1) έκθεση αναφέρεται στο θέμα σε σύνολο δέκα (10). Αντίθετα στις 10ετίες του '60 & '70 και ιδιαίτερα στα χρόνια της δικτατορίας υπάρχουν αναλυτικές περιγραφές και αναφέρονται στο θέμα οι οκτώ (8) από τις εννέα (9), τεσσάρων (4) διαφορετικών επιθεωρητών. Το γεγονός αυτό μας κάνει να υποθέσουμε πως υπήρχε έντονο το ενδιαφέρον της συλλογής πληροφοριών σχετικά με την εθνικοθηρησκευτική - ηθική αντίληψη του πληθυσμού.

Υπό το πρίσμα αυτό καλούμαστε να γνωρίσουμε τις Α' και Β' εκπαιδευτικές περιφέρειες του Ν. Σερρών, όπως παρουσιάζονται από τους Επιθεωρητές της εποχής. Στις αρχές της 10ετίας του '60 πληροφορούμαστε από τη Γ.Ε. πως η Α' Εκπαιδευτική Περιφέρεια διαμορφώθηκε ύστερα από Β.Δ. της 1^{ης} Σεπτεμβρίου του 1951 με απόσπαση σχολείων από την Ενιαία Εκπαιδευτική Περιφέρεια Σερρών. Σ' αυτήν υπάγονται τα εννέα (9) από τα

δεκαεπτά (17) σχολεία της πόλης και συνολικά η Περιφέρεια περιλαμβάνει 40 Δημοτικά Σχολεία και 15 Νηπιαγωγεία. Ο συνολικός πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται σε 48.250 κατοίκους εκ των οποίων το 40% είναι γηγενείς το δε υπόλοιπο πρόσφυγες εξ Ανατολής.

Πριν προχωρήσουμε στις αναφορές των Επιθεωρητών είμαστε υποχρεωμένοι να γνωρίσουμε τον επιθεωρητή κάνοντας μια σύντομη αναφορά στο θεσμό.

Ο θεσμός του Επιθεωρητή

Ο θεσμός του Επιθεωρητή ήταν από τους μακροβιότερους και βασικότερους στο διοικητικό και εποπτικό μηχανισμό της εκπαίδευσης. Πρωτοεμφανίζεται ως Γενικός Επιθεωρητής (Ε.τ.Κ.11/3-3-1834) των Δημοτικών Σχολείων αλλά η ραγδαία αύξηση του σχολικού δικτύου με την προσάρτηση εδαφικών περιοχών, τα νέα προβλήματα που προέκυψαν και η εμφανής ανεπάρκεια του ενός προσώπου ν' ανταποκριθεί τόσο στα παλιά όσο και στα νέα προβλήματα υποχρέωσαν την πολιτεία στη θέσπιση του θεσμού των Εκτάκτων Επιθεωρητών με μόνο έργο την καταγραφή της εκπαιδευτικής κατάστασης των Δημοτικών Σχολείων χωρίς καμιά πειθαρχική και εποπτική εξουσία στους δασκάλους και δασκάλες αυτών.

Στα 1895 εισάγεται ο θεσμός του Νομαρχιακού Επιθεωρητή (Ν.ΒΤΜΘ/1895) με αρμοδιότητες:

1. Ανά εξάμηνο επιθεώρηση των σχολείων της περιοχής του.
2. Άσκηση πειθαρχικής εξουσίας στους δασκάλους-ες.
3. Ευθύνη για το κτιριακό πρόβλημα των σχολείων.
4. Σύγκληση συνεδριάσεων για συζήτηση διαφόρων θεμάτων και προβλημάτων, ύστερα από έγκριση του Υπουργείου Παιδείας με τη συμμετοχή των δασκάλων (Ανδρέου Απ.-Παπακωνσταντίνου Γ., 1994).

Ο νομοθέτης προσδοκούσε όπως οι Επιθεωρητές: *αποτελέσουν τους πυρήνες της διοικητικής αποκεντρώσεως και τους καθοδηγητές και επόπτες του διοικητικού προσωπικού των σχολείων. Διά της σπουδαιότητας ταύτης διατάξεως ωρίζετο, όπως εις έκαστον, συνιστάμενον κατά Νόμον, εποπτικόν συμβούλιον, διορίζεται ένας Νομαρχιακός Επιθεωρητής Δημοτικής Εκπαιδεύσεως. Ως επιθεωρηταί ηδύνατο να διορισθούν οι κεκτημένοι πτυχίου φιλολογίας και διδάξαντες ως καθηγηταί γυμνασίου ή διδασκαλείου ή, κατόπιν διαγωνισμού, Πρωτοβάθμιοι Δημ/λοι. Διεκρίνοντο ούτω εις επιθεωρητάς α' και β' τάξεως (Λαβίδας, Ν. Χ., 1964).*

Με την πάροδο του χρόνου και σταδιακά ως τα 1911 έτος που και τυπικά καταργείται (Ν.ΓΩΚΗ/3828) η άσκηση της διοίκησης και εποπτείας των Δημοτικών Σχολείων από τα τοπικά συλλογικά όργανα αρχίζει να συγκεντρώνεται και να ασκείται ολοκληρωτικά από τους Επιθεωρητές.

Η κομβική θέση του Επιθεωρητή στην εκπαιδευτική ιεραρχία ως σημείο τομής μεταξύ της ανώτερης κρατικής διοίκησης και της κατώτερης σχολι-

κής (Αθανασούλα - Ρέππα, Α., 1999), η πλημμελής λειτουργία των τοπικών συλλογικών οργάνων που είχαν την ευθύνη για τη Δημοτική Εκπαίδευση, η αδυναμία της ανταπόκρισης της τοπικής αυτοδιοίκησης στις οικονομικές υποχρεώσεις έναντι των σχολείων και των δασκάλων της καθώς και τα αιτήματα των δασκάλων για την εργασιακή διασφάλισή τους, συνετέλεσαν στη διαμόρφωση ενός όχι απλά συγκεντρωτικού συστήματος διοίκησης και εποπτείας το οποίο ανέλαβε και τις οικονομικές υποχρεώσεις αλλά και ενός συστήματος με κυρίαρχο όργανο τον Επιθεωρητή.

Στα 1937 εισήχθη και ο θεσμός των Γενικών Επιθεωρητών της Δημοτικής Εκπαίδευσης και επέρχεται ο διαχωρισμός της Δημοτικής από τη Μέση Εκπαίδευση στους τομείς της Διοίκησης και Εποπτείας.

Η κατάσταση αποτυπώνεται αριθμητικά ως εξής:

1923 1 Επιθεωρητής ανά 191 δασκ-νηπ. και 9016 μαθητές

1930 1 Επιθεωρητής ανά 107 δασκ-νηπ. και 6274 μαθητές.

1953 1 Επιθεωρητής ανά 126 δασκ-νηπ.

1963 1 Επιθεωρητής ανά 117 δασκ-νηπ. και 4232 μαθητές. (Ανδρέου Απ. - Παπακωνσταντίνου Γ., 1994).

Ιδιαίτερα στη μεταπολεμική περίοδο (1950-70), περίοδο μελέτης της παρούσης εργασίας, καμιά τροποποίηση ή αλλαγή δεν έγινε στη διάρθρωση της εποπτείας και στο έργο των Επιθεωρητών. Ο τρόπος επιλογής και οι αλλαγές στο εποπτικό προσωπικό ήταν οι μόνες και μάλιστα συχνές, ανάλογα με τους εκάστοτε κυβερνητικούς σχηματισμούς.

Η προαναφερόμενη συγκέντρωση εξουσιών στο πρόσωπο του ενός ατόμου, αυτού του Επιθεωρητή, όπως ήταν φυσικό, εμπειρείχε τη δυναμική ενός ευρύτατου έργου το οποίο και αποτυπώνεται σε τρεις κυρίως τομείς: Τον οργανωτικό, διοικητικό και εποπτικό. Ωστόσο πρέπει να υπογραμμίσουμε πως οι δύσκολες και ιδιαίτερα τα πρώτα χρόνια συνθήκες κάτω από τις οποίες αναπτύχθηκε ο θεσμός του Επιθεωρητή περιόρισαν στο ελάχιστο την παιδαγωγική τους καθοδήγηση γεγονός που επέδρασε στην άρνηση της αποδοχής τους από τους εκπαιδευτικούς ως επιστημονικοί σύμβουλοι - συνεργάτες και περιορισμό τους στη συνείδηση του δασκάλου στο ρόλο του διοικητού και κατ' εξοχήν προϊσταμένου (Αθανασίου, Α., 1990).

Στην εργογραφία των Επιθεωρητών της εποχής που μελετούμε βρίσκουμε πολλές και ιδιαίτερες αναφορές για τις προσωπικότητες των ιδίων αλλά και των δασκάλων, καθώς και για το δέον επιτελούμενο από αυτούς έργο.

Ως γενική παρατήρηση θα σημειώναμε πως τόσο ο επιθεωρητής όσο και ο δάσκαλος παρουσιάζονται στην κοινωνική σκηνή της εποχής ως ξεχωριστές και πλήρως συγκροτημένες προσωπικότητες οι οποίες αναμένεται να δράσουν εντός και εκτός σχολείου κατά τρόπο ιδανικό και υποδειγματικό. Αξιοσημείωτη με έντονη παρουσία η διάσταση της εθνικο-χριστιανικής αγωγής και γαλούχησης των προσωπικοτήτων Επιθεωρητή και Δασκάλου (Μπουζάκης, Σ., 2002). Ωστόσο δε λείπουν και οι αναφορές στα ιδιαίτερα

προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

Οι απόψεις των Επιθεωρητών για το έργο των ιδίων και των Δασκάλων

«Η αποστολή του (δάσκαλος) είναι διττή: Εντός του Σχολείου, ως Παιδαγωγός, ασκεί μορφωτική και ηθικοπλαστική επίδραση επί των μαθητών του. Έξω του Σχολείου, ως λαοπαιδευτής της κοινωνίας, ασκεί πολιτιστικό και κοινωνικό έργο. Και το έξω του Σχολείου έργο του διδασκάλου είναι και αυτό κοινωνικό λειτούργημα.

Δεν υπάρχει άλλος κρατικός υπάλληλος με τοιαύτην σπουδαίαν, σημαντική και σοβαράν κοινωνικήν αποστολήν. Ο διδάσκαλος είναι το κυριώτερον κρατικό όργανον της δημοσιούπαλληλικής οικογενείας. Αυτός είναι ο πνευματικός ηγέτης της Κοινωνίας, ο κοινωνικός καθοδηγητής του λαού μας και ο σπουδαιότερος παράγων προόδου διά την Πατρίδα.

Το έξω του σχολικού μεγάρου εκτεταμένον και σοβαρόν έργο του διδασκάλου, είναι αφ' ενός μόνον η ηθική ανάτασις του λαού μας και αφ' ετέρου η υλική ευημερία του.

Τομείς της εξωσχολικής δράσεως του διδασκάλου είναι:

1. Ηθική και θρησκευτική διαπαιδαγώγησις του λαού μας.
2. Η τόνωσις του πατριωτικού συναισθήματος.
3. Η ανάπτυξις υλικής ευημερίας των κατοίκων της υπαίθρου.
4. Η δημιουργία πνευματικής κινήσεως.
5. Η καταπολέμησις των ελαττωμάτων.
6. Η εκτέλεσις εκπολιτιστικών έργων».

(Νέξης, Λ. Π., 1965).

Επιμένοντας στις απόψεις των επιθεωρητών της εποχής εκείνης ο Κ. Δ. Μπάλλας (1951) αφιερώνει ένα ολόκληρο κεφάλαιο στο βιβλίο του με τον τίτλο «Το πρόβλημα των προβλημάτων, ο Διδάσκαλος».

Υποστηρίζει ότι: *Ο δάσκαλος αποτελεί τη βάση της εκπαίδευσως και είναι για το λόγο αυτό «το πρόβλημα των Προβλημάτων» γι' αυτή!*

Με ένα λόγο ο δάσκαλος είναι το παν για την εκπαίδευσιν και αυτός μόνον μπορεί να δίνη σάρκα και οστά σε κάθε ιδέα και σε κάθε προσπάθεια της κοινωνίας, η οποία έχει σχέση με την πρόοδο και τον πολιτισμό!

Παράλληλα ο συγγραφέας-επιθεωρητής (Σπετσιέρης, Γ. Ν., 1946) καθορίζει την προσωπικότητα του Επιθεωρητή ως εξής: Τον βλέπομεν ως ανώτερον άνθρωπον, αληθή παιδαγωγόν, συνετόν διοικητήν, δίκαιον και αμερόληπτον δικαστήν, εντριβή νομικόν, αυστηρόν οικονομολόγον, προσεκτικόν μελετητήν, ρήτορα ακόμη σύντομον και σαφή και άξιον καλλιτέχνην, ως υγιέστατον κοινωνικό μέλος, χρηστόν οικογενειάρχην, ασφαλή οδηγόν, προστάτην απαραίτητον, υπόδειγμα εργατικότητος, τιμιότητος, ευσυνειδησίας, ανωτέρας σκέψεως, δημιουργικότητος, προόδου.

Ο εκπροσωπών πάν ό,τι μέγα και ευγενές εγκλείει το τεράστιον δημοδιδασκαλικόν Σώμα, ο άξιος ανώτερος άρχων του, ο συναισθανόμενος τόσον την αποστολήν του και την βαρείαν ευθύνην του.

Το υπόδειγμα του ανθρώπου και εκπαιδευτικού που περιγράφεται παραπάνω αμφισβητείται έντονα στις αμέσως επόμενες σελίδες του βιβλίου, καθώς ο συγγραφέας έμμεσα αναγνωρίζει προβλήματα τα οποία ουδόλως τιμούν την προσωπικότητα του Επιθεωρητή και προσπαθεί μέσω νουθεσιών να τα εξαλείψει: *Θα αποφεύγη με πολλήν επιμέλειαν τα οποιαδήποτε χρέη. Θ' απαγορεύη οριστικά και χωρίς υποχώρησιν και εντροπήν δήθεν τα δώρα διά τα οποία θα κάνη λόγον και σε μια από τας πρώτας εγκυκλίους του στην κάθε περιφέρεια που τοποθετείται.*

Στις περιοδείες του θα είναι λιτός, λιτώτατος. Θα είναι σε θέσιν ν' αποφεύγει κι αυτές τις κακώς εννοούμενες φιλοξενίες και τις στοιχειωδέστερες ακόμη. Αν σ' αυτό αποδειχθή ανίκανος δεν έχει την αυτοτέλεια που θέλει, το έργο του είναι εξηρημένο. Ο Επιθεωρητής οφείλει κατ' αρχήν να είναι αυστηρός σε όλα, με πλατειά δε την αντίληψιν. Ουδεμία χλιαρότης ή χαλαρότης ή στενή αντίληψις επιτρέπεται. Πρέπει να είναι γνωστός ως άνθρωπος αυστηρών και δικαίων αρχών. Ας απαγορεύη και δι' εγκυκλίου του ακόμη να του εκφράζουν τας ευχαριστίας των οι διδ/λοι για κάποια υπηρεσιακή ευκολία που τους έγινε τυχόν, άς απαγορεύη και το απλούν (ευχαριστώ) διότι και υποχρέωσις του διδ/λου δημιουργείται έτσι και υποτίμησις του προϊσταμένου ότι κάμνει προσωπικές διακρίσεις, ενώ μόνον υπηρεσιακή ενέργεια έλαβε χώραν. Οσάκις επίσης μεταβαίνει δι' επιθεώρησιν δεν πρέπει να εμφανίζεται και ως κυνηγός.

Τέλος ο Αρχιμανδρίτης (1957), μετέπειτα Γενικός επιθεωρητής και ο ίδιος, αναφερόμενος στους δικούς του επιθεωρητές, την εποχή που υπηρετούσε ως δάσκαλος σημειώνει:

Παρά ταύτα ένιοι από τους επιθεωρητάς μου, όταν ήρχοντο εις το σχολείον μου, και αυτό εγένετο μία φορά στα δύο ή τρία χρόνια, είχαν ύφος σοβαρόν, εξεταστικόν, ήσαν ολιγόλογοι και άφηναν με την στάσιν των να υποννοούνται ελλείψεις εις το έργον μας με μυστηριώδη πλαίσια. Απαντούσαν μονολεκτικά, εάν ελάμβανον το θάρρος να ερωτήσω κάτι και γενικώς η στάσις των μου άφηνε να εννοώ, ότι μεταξύ μας υπήρχε μέγα χάσμα.

Αναφορές των Επιθεωρητών

Πλήθος Πληροφοριών και αξιολογικών κρίσεων εμπεριέχεται στις Γενικές Εκθέσεις. Σταχυολογήσαμε και ομαδοποιήσαμε χαρακτηριστικά αποσπάσματα τα οποία απαντούν στον τίτλο του συνεδρίου και αναφέρονται τόσο στους κατοίκους όσο και στην κατάσταση της «στοιχειώδους εκπαιδεύσεως» του Ν. Σερρών κατά τα έτη 1948-1972.

Α) Γενικές αναφορές

1. Επί του περιβάλλοντος και των κατοίκων

Στη Γ.Ε. του 1954-55 ο Επιθεωρητής σημειώνει:

«Το φυσικό περιβάλλον του κατοικουμένου τμήματος της Περιφερεί-

ας, είναι ένα τεράστιον επίπεδον, γυμνόν από δάση και φυσικάς καλλονάς, ώστε να καταντά μονότονον. Εάν δεν υψούτο εις το Βόρειον τμήμα το Μενοίκιον όρος το οποίον έχει σχετικήν βλάστησιν, ίσως η μονοτονία του να ήτο και ανιαρά. Διότι δεν παρουσιάζει τίποτε εξ εκείνων τα οποία αναπαύουν την όρασιν, θωπεύουν αισθητικώς την ψυχήν και προκαλούν πνευματικάς ανησυχίας και εν συνεχεία δραστηριότητα. Απλούται ενώπιον των ανθρώπων ήρεμο και αδιατάρακτον και αποβαίνει διά της μορφής του αυτής παράγων ηρεμίας, ευεργετικής μεν διά την ψυχήν των κατοίκων ουχί όμως και διά το πνεύμα των. Δημιουργεί δηλ. μίαν βιοθεωρίαν απλήν και ατάραχον όπως είναι και το ίδιον, χωρίς ανησυχίας, η οποία θα είχεν, ήδη επιφέρει πνευματικήν αποτελεμάτωσιν εις την Περιφέρειαν εάν δεν υφίσταντο οι εξής αντίθετοι παράγοντες:

α) Μία ζωηρά σχετικώς πνευματική παράδοσις από της εποχής της Τουρκοκρατίας.

β) Η γονιμότης του εδάφους η οποία εξασφαλίζει οικονομική άνεσιν.

γ) Το μέγα ποσοστόν του προσφυγικού στοιχείου, του ανήσυχου και κινουμένου προς πολιτιστικάς κατακτήσεις».

Ο Επιθεωρητής εκ των προτέρων διευκρινίζει πως με τον όρο «λοιποί παράγοντες» που διαμορφώνουν το ανθρώπινο περιβάλλον εννοεί την Εθνική, θρησκευτική, ηθική αντίληψη των κατοίκων, καθώς και τη θέση τους έναντι της οικογένειας.

«Η Εθνική αντίληψις των κατοίκων είναι υγιής. Μεμονομένα κρούσματα συνεργασίας των μετά των Βουλγάρων κατά την κατοχήν δεν δύναται να μεταβάλουν την πραγματικότητα. Όπως επίσης και το σύνθημα εις τας εργατικάς Περιφέρειάς ποσοστόν των κομμουνιστών ή των κομμουνιζόντων δεν δύναται να ομιλή περί περιφερείας σκεπτόμενης ή ενεργούσης αντεθνικώς... Συνέβη να ευρεθώ κατά πρωϊνάς ώρας της Κυριακής εις γειτονικά χωρία και είδον κατοίκους να τρέπωνται προς το καφενείον. Πρόσκομα όμως σοβαρόν δε δημιουργεί η κατάστασις αυτή εις τη σχολικήν εργασία. Πρόκειται περί μιας απλής αδιαφορίας η οποία ούτε εις την καρποφορίαν της καθαράς θρησκευτικής διδασκαλίας φέρει εμπόδια ούτε τον εκκλησιασμό των μαθητών παρακωλύει... Μετρίου βαθμού ωσαύτως είναι και η ηθική αντίληψις της Περιφερείας. Δύναται να επιδιώξωσι την ζημίαν τινός από μία απλώς ανθρωπίνην αδυναμίαν δηλωτικήν εσωτερικού κόσμου αν όχι αδιαμορφώτου ακόμη, πάντως μη πλήρως κεκαθαμένου. Και οι αδυναμιαί αυταί δημιουργούν συχνά ζητήματα εις το Σχολείον, εις βάρος των διδ/λων ιδία, με αποτελέσματα όχι πάντοτε ευχάριστα...

...Εκ των στοιχείων τα οποία έλαβον από σχολείον της πόλεως προκύπτει ότι τα 5% των μαθητών του είναι τέκνα διαζευγμένων γονέων ή αγνώστου πατρότητος. Εκεί ωδήγησεν ο «πολιτισμός» όστις τις παραδόσεις τα ήθη και τα έθιμα τα θεωρεί ως πεπερασμένα εν πολλοίς πράγματα. Και πάντα ταύτα, ως είναι επόμενον, δεν δημιουργούν ατιμόσφαιραν ευνοϊκήν διά

την σχολικήν εργασία. Ο διδ/λος δεν παύει, βεβαίως, ν' αγωνίζεται και ν' αποδίδη όσα είναι δυνατόν ν' αποδώσῃ, άλλη όμως θα ήτο η κατάσταση εἴν δὲν υπήρχον οἱ ανωτέρω δυσμενεῖς διὰ τὴν καρποφορίαν τοῦ ἔργου τοῦ εκδηλώσει. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τούτων τῶν γενικῶν παραγόντων συντελεῖται τὸ σχολικόν ἔργον εἰς τὴν περιφέρειαν».

Ταυτόσημη ἄποψη με τὸν προηγούμενο Επιθεωρητὴ εκφράζει καὶ αὐτός ο συντάκτης τῆς ἐκθέσεως τοῦ 1961-62 σε θέματα ἐθνικῆς, θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀντίληψης τῶν κατοίκων. Διαφοροποιεῖται σε ζητήματα ομιλοῦσης γλώσσας, οικονομικῆς ἀνεσης καὶ αλκοολισμοῦ τῶν κατοίκων.

«Οἱ κάτοικοι τῆς Περιφερείας ομιλοῦσι τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, πλήν μικροῦ ποσοστοῦ ἰδίᾳ γερόντων, ομιλούντων τὴν Τουρκικὴν, Ποντιακὴν, Λαζικὴν διάλεκτον καὶ μόνον τὸ 1,5% τοῦ πληθυσμοῦ τὴν Σλαυικὴν. Ἐντελῶς ἀδικαιολόγητος τυγχάνει ἡ χρῆσις τῆς τουρκικῆς γλώσσης μετὰ τεσσαρακονταετῆ βίον τῶν προσφύγων εἰς τὸ ἐλεύθερον κράτος... Ἡ οικονομικὴ ευχέρεια τὴν ὁποῖαν ἐξασφαλίζει ἡ ἔφορος πεδιάς δημιουργεῖ εἰς τοὺς κατοίκους πνεῦμα κοσμοπολιτισμοῦ, ἀντικαταστήσαν τὸ πνεῦμα συνέσεως, νοικοκυριοῦ καὶ οικονομίας, ὅπερ ἐχαρακτήριζε πρότερον τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς. Τούτο ἀπεμάκρυνε τοὺς κατοίκους ἀπὸ τὰς υγιεῖς παραδόσεις καὶ τὸν χρηστόν οἰκογενειακόν βίον καὶ ἐδημιούργησε ποῖαν τινὰ ευκολίαν ἀποκλίσεως ἀπὸ τοῦ ομαλοῦ βίου, τῶν ἠθῶν, τῶν ἐθίμων καὶ τῆς ἠθικῆς ἐν γένει διαβιώσεως. Ἐπὶ πλέον ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἐπιρρεπὴς εἰς τὴν χρῆσιν τῶν οἰνοπνευματοδῶν ποτῶν καὶ δὴ τοῦ οὔζου, με ὅλας τὰς ἐπιβλαβεῖς ἐκ τοῦ αλκοολισμοῦ συνεπειᾶς, τόσον ἐπὶ τῶν ἰδίων, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς υγείας καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν τέκνων τῶν».

Συνέχεια ἐπὶ τοῦ θέματος ἀνιχνεύουμε καὶ στὴ Γ.Ε. τοῦ 1971-72.

«Ἐχουν βαθεῖαν πίστιν πρὸς τὰς Ἑλληνοχριστιανικὰς ἀρχὰς. Εἶναι ἀφοσιωμένοι εἰς τὴν παράδοσιν καὶ ἐκκλησιάζονται τακτικῶς. Εἰς ὠρισμένα χωρία παρουσιάσθησαν ἐσχάτως ἐνια κρούσματα χιλιασμοῦ πρὸς τὸν ὁποῖον παρασύρονται κυρίως ἀθίγγανοι, λόγῳ τῶν παρεχομένων αὐτοῖς οικονομικῶν ἐνισχύσεων ὑπὸ τῶν στελεχῶν τῆς αἰρέσεως... Διαπνέονται ὑπὸ ἀγνῶν πατριωτικῶν καὶ Ἐθνικῶν φρονημάτων καὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ θυσιασθῶν διὰ τὴν προᾶσπισιν τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων τῆς Πατρίδος μας».

Ἐντοπίζει δὲ ἓνα σοβαρότατο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πρόβλημα πὺν ἀντιμετώπισε ὅλη ἡ Β. Ἑλλάδα καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἡ ἐκπαίδευση.

«Ἡ ἐγκατάλειψις πολλῶν μαθητῶν ὑπὸ τῶν μεταναστευσάντων, εἰς Δ. κυρίως Γερμανίαν, κατοίκων, εἰς τοὺς γέροντας γονεῖς τῶν, οἱ ὁποῖοι λόγῳ τῆς ἡλικίας τῶν οὐδεμίαν σοβαρὰν ἐπικουρίαν δύνανται νὰ παράσχουν εἰς τὸ Σχολεῖον καὶ ἡ ἐπίβλεψις τῶν ἐγγονῶν, μαθητῶν καὶ νηπίων, εἶναι εἰκόσ χλιαρὰ ἐκτός τοῦ Σχολείου».

Ἀναφορὲς ἔχουμε καὶ ἐπὶ τῆς υγείας τῶν μαθητῶν με διαφορετικὴ ἀνά δεκαετία αἰτιολόγησι.

Ἡ γενικὴ κατάσταση τῆς υγείας τῶν (μαθητῆς) δὲν ἐσημείωσεν ἀνοδον.

Παραμένει και πάλι ένας μεγάλος αριθμός μαθητών μονίμως καχεκτικός και οι ασθενούντες αυξάνουν. Τούτο οφείλεται εις τον υποσιτισμόν κυριώτατα και παρατηρείται εις την καπνοπαραγωγικήν περιοχήν, της οποίας οι κάτοικοι, ακολουθούντες εκ παραδόσεως την μονοκαλλιέργειαν, πένονται, εν συγκρίσει με τους λοιπούς (Γ.Ε. 1959-60) ενώ σε αυτήν του 1970-71 αναφέρεται: Λόγω της ιδιομορφίας του κλίματος, το οποίον έχει σοβαράν επίδρασιν επί της υγείας των μαθητών με εμφανή σημεία, ιδία εις τα εντεύθεν και εκείθεν του ποταμού Στρυμόνος χωρία αδυναμίας, αναμίας, σκνηρίας και πνευματικής καθυστερήσεως, έχει ειδικά προβλήματα, άτινα χρήζουν ειδικής μελέτης.

2. Εμφύλιος

Όπως ήταν φυσικό το θέμα του εμφυλίου δεν πέρασε ασχολίαστο μέσα από τις Γενικές Εκθέσεις των Επιθεωρητών και μάλιστα με γλαφυρές περιγραφές αποσκοπώντας εν πρώτοις να αναδείξουν τις επιπτώσεις του γεγονότος στην εύρυθμη λειτουργία της εκπαίδευσης. Η κατάσταση εξομαλύνεται το 1951.

Αι επικρατήσασαι συνθήκαι και όροι διαβιώσεως των κατοίκων υπήρξαν λίαν δυσμενείς, τραχείς και αφόρητοι. Η παντελής έλλειψις ασφαλείας, ιδία εν υπαίθρω χώρα, αι συγκοινωνιακά δυσχέρειαι, αι διακοπαί εργασιών, αι ναρκοθετήσεις και παγιδεύσεις, αι συχναί επιδρομαί, λεηλασία, αρπαγαί και απαγωγαί, αι μάχαι, πυρπολήσεις και καταστροφαί οικημάτων, τεχνικών έργων κ.ά. κατέστησαν λίαν δυσχερή και προβληματικήν την διαμονήν των κατοίκων εν χωρίοις.

Η έκρυθμος αύτη κατάσταση διήρκησεν από ενάρξεως σχολ. έτους μέχρι των αρχών μηνός Μαΐου. Η κατάσταση αύτη έσχεν ανάλογον αντίκτυπον επί της λειτουργίας των σχολείων. Εκ των 67 Δημοτικών Σχολείων κατέστη δυνατόν να λειτουργήσωσι κανονικώς τα 49 (Γ.Ε.1948-49).

Ο βρηχυθμός των πυροβόλων και ο κροταλισμός των αυτομάτων και επαναληπτικών όπλων έπαιυσε ν' ακούηται, αι παραγωγικαί εργασιαί ήρχισαν βαθμηδόν να επαναλαμβάνωνται, οι κάτοικοι ήρχισαν να επανέρχονται οίκαδε και τα σχολεία ήνοιξον εγκαίρως τας πύλας των.

Ούτως αι επικρατήσασαι συνθήκαι υπήρξαν λίαν ευμενείς εν σχέσει προς τας τοιαύτας των αμέσως δύο προηγουμένων ετών, τα δε σχολεία αντιμετώπιζαν μόνον την έλλειψιν διδακτικού προσωπικού και την επανόρθωσιν διαφόρων υλικών καταστροφών, αίτινες είχαν προξενηθεί εις διδακτήρια, τα έπιπλα, σκεύη και εποπτικά μέσα διδασκαλίας. Εκ των 67 Δημοτικών Σχολείων ελειτούργησαν κανονικώς τα 56 (Γ.Ε. 1949-50).

Αι υπό άποψιν δημοσίας τάξεως και ασφαλείας επικρατήσασαι ευμενείς συνθήκαι, η βελτίωσις της οικονομικής καταστάσεως των κατοίκων και των όρων εργασίας, ο επαναπατρισμός των εκπατρισθέντων και απομακρυνθέντων εκ των εστιών κατοίκων, συνετέλεσαν εις το να διαμορφω-

θώσι ανάλογοι συνθήκαι διά την λειτουργίαν των Σχολείων της Περιφερείας, ήτις υπήρξεν κανονική καθ' όλην την διάρκειαν του σχολ. έτους. Εκ των 67 Δημοτικών Σχολείων ελειτούργησαν κανονικώς τα 63 (Γ.Ε.1950-51)

Η εξ αιτίας του απαισίου ανταροπολέμου εσωτερική αναταραχή και ανωμαλία, εξ ών σπουδαίως είχεν επηρεασθή και η λειτουργία του σχολείου και δή της υπαίθρου χώρας είχον λήξει πλέον (Γ.Ε.1951-52).

Ιδιαίτερη δε, εκ της καταστάσεως αναφορά, γίνεται και για το διδακτικό προσωπικό.

Το διδακτικόν προσωπικόν, το οποίον, λόγω της αποστολής του, ευρέθη εις ιδιάζουσας κατάστασιν, εις ήν ουδείς εκ των λοιπών υπαλλήλων του Κράτους ευρέθη. Αρκετοί διδ/λοι εξεδήλωσαν άμα τη ενάρξει του σχολ. έτους διαθέσεις και τάσεις απειθαρχίας, αρνούμενοι να μεταβώσι εις τας θέσεις των. Έτεροι τέλος, απειθούντες, ασεβούντες και εκβιάζοντες ακόμη την υπηρεσίαν μετήλθον παν μέσον πειστικόν, χρησιμοποιούντες ανευθύνους ξένους προς την εκπαίδευσιν παράγοντας, να επιτύχωσι την παραμονήν των ως αργομισθίων εντός της Πόλεως διά της ματαιώσεως της μεταβάσεως εις την θέσιν των. Εις ουδεμίαν υποχώρησιν προέβημεν έναντι των διδασκάλων τούτων (Γ.Ε.1948-49).

B) Αναφορές περί της «στοιχειώδους εκπαίδευσης» στο Νομό

1. Αναλογία μαθητών ανά δάσκαλο

Στο χρονικό διάστημα της παρούσας έρευνας ο εκπαιδευτικός αντιμετώπισε οξύ το πρόβλημα του αριθμού των μαθητών χαρακτηριζόμενο ως «ανθρωποστοίβαγμα» (Κανάκης, Ι., 2002, σ. 451), με ανάλογα μαθησιακά αποτελέσματα.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει το μέσο όρο μαθητών στην αίθουσα διδασκαλίας. Επιπρόσθετα θα πρέπει να τονίσουμε πως ο αριθμός αυτός δεν είναι απαραίτητα των μαθητών μιας και μόνον τάξης. Στις περισσότερες των περιπτώσεων έχουμε συνδιδασκόμενες τάξεις που επιβαρύνουν ακόμα περισσότερο το έργο του δασκάλου και κατ' επέκταση διαφαίνεται το χαμηλό επίπεδο της παρεχόμενης, την εποχή εκείνη, μάθησης στα όρια του Ν. Σεργών.

Σχολ.Έτος	48-49	49-50	50-51	52-53	53-54	54-55	55-56
Μ.Ο.Μ./Δ	101	75	58	62	66	58	61
Σχολ.Έτος	60-61	61-62	62-63	65-66	68-69	69-70	71-72
Μ.Ο.Μ./Δ	48	42	43	36	34	34	29

Μ.Ο.Μ./Δ.: Μέσος Όρος Μαθητών ανά Δάσκαλο.

Τα στοιχεία του πίνακα παρουσιάζουν μια φθίνουσα πορεία του αριθμού των μαθητών ανά δάσκαλο. Η κατάσταση μπορούμε να πούμε πως εξο-

μαλύνεται από τις αρχές της δεκαετίας του '70. Το στοιχείο αυτό δεν πέρασε απαρατήρητο από τους Επιθεωρητές. Σχολιάστηκε από τους περισσότερους χωρίς όμως να υπογραμμίζεται η επίπτωσή του στο μαθησιακό τομέα της εποχής. Η σχετική νομοθεσία προέβλεπε την αναλογία 1 προς 40. Η έλλειψη ενδεχομένως εκπαιδευτικών την περίοδο αυτή, φαίνεται πως δεν άφηγε περιθώρια αισιοδοξίας στον κόσμο της εκπαίδευσης.

Εξακολουθεί υφιστάμενον οξύ και ενταύθα το πρόβλημα τούτο, εάν κρίνει τις, ότι βάσι των κειμένων Νόμων, ο μέσος όρος μαθητών κατά διδάσκαλον δέον να είναι 40 μαθηταί. Όταν ένας Επιθεωρητής έχει μέσον όρον 63 μαθητάς κατά διδάσκαλον δεν είναι δυνατόν παρά ν' ασχολείται καθ' εκάστην με το πρόβλημα τούτο και να εφευρίσκη διαφόρους συνδυασμούς προς εξοικονόμηση των πραγμάτων, οδηγούμενος προς τούτο και εκ της φύσεως των καθηκόντων αυτού και εκ της ανάγκης να δώση όλας του τας δυνάμεις, ίνα μη στερηθή το παιδί της Ακριτικής ταύτης περιοχής της στοιχειώδους αγωγής και της διδασκαλίας της γλώσσης των προγόνων του (Γ.Ε.1952-53).

Δέκα χρόνια αργότερα ο Επιθεωρητής επιμένει για τον αριθμό των 43 ανά δάσκαλο μαθητών: *Μικρά σχετικώς αναλογία μαθητών κατά διδάσκαλον (Γ.Ε.1962-63).*

2. Φοίτηση

Στα καθήκοντα του δασκάλου προστίθεται και αυτό του παιδονόμου περί της των υπόχρεων προς φοίτηση μαθητών κατόπιν απαίτησης του Επιθεωρητή.

Κατά τας Επιθεωρήσεις των Σχολείων ελαμβάνομεν πάντοτε στοιχεία περί των διαφευγόντων την φοίτησιν μαθητών, είχομεν δε την αξίωσιν το διδακτικόν προσωπικόν όχι μόνον να γνωρίζει επακριβώς τον αριθμόν των τοιούτων παιδων αλλά ν' αναφέρει ημίν και συγκεκριμένως περιπτώσεις ως και τα μέτρα άτινα έλαβεν (Γ.Ε.1952-53)

Ως τη δεκαετία του '60 η φοίτηση των μαθητών ήταν προβληματική. Μεγάλος αριθμός υπόχρεων προς φοίτηση διέφευγε του σχολείου. Το γεγονός αυτό επέσυρε ποινές (πρόστιμο) το οποίο ο Επιθεωρητής επέβαλε στους γονείς και καταγράφεται μέσα στις γενικές εκθέσεις. Οι διετεείς συμπλήρωναν στις μεγάλες τάξεις το όριο των 14 ετών και εγκατέλειπαν το σχολείο. Άλλη κατηγορία μη φοιτώντων μαθητών αποτελεί αυτή που κατά την περίοδο γεωργικών εργασιών, κυρίως της καπνοκαλλιέργειας, απουσιάζει από το σχολείο γιατί προφανώς επιλογή της οικογένειας αποτελεί η εξασφάλιση πόρων. Πέρα όμως από την κάθε μορφή διαρροής το σημαντικό είναι πως μέχρι το 1960 η απαξίωση της οικογένειας προς το σχολείο είναι δεδομένη. Η οικογένεια ως σημαντικός παράγοντας αγωγής δεν συμπαρίσταται στο σχολείο με δυσμενείς επιπτώσεις επί των μαθησιακών αποτελεσμάτων αλλά και της αυτοεκτίμησης των ίδιων των δασκάλων.

Άξιον παρατηρήσεως τυγχάνει και το ότι κατά το έτος τούτο παρουσιάζεται αισθητός ηυξημένος ο αριθμός των εγγραφέντων και εξετασθέντων μαθητών των δύο ανωτέρων τάξεων, διότι είναι, δυστυχώς παρατηρητέον ότι ο αριθμός των μαθητών των τάξεων τούτων μειούται δυσαναλόγως ως προς τους το πρώτον εγγραφομένους και φοιτώντας εις το σχολείον μαθητάς (Γ.Ε.1948-49). Γενικώς η φοίτησις των μαθητών εις τα σχολεία της πόλεως των Σερρών, αλλά κυρίως εις τα σχολεία της υπαίθρου, δεν είναι οία θα έπρεπε. Τούτο οφείλεται εις πολλούς και διαφόρους λόγους, κυρίως όμως εις τους εξής:

1) Έλλειψις καταλλήλων διδασκηρίων.

2) Γεωργικάς και λοιπάς ασχολίας των κατοίκων.

3) Μολονότι η διαφώτισις και τα μέτρα της πειθούς δεν λείπουν, υπάρχουν εν τούτοις γονείς, οίτινες αδιαφορούν τελείως διά την φοίτησιν των τέκνων εις το σχολείον. Παρατηρήσαμεν μετά λύπης ποσοστόν εκ των υποχρέων προς φοίτησιν μαθητών, δεν αντικρύζουν το Σχολείον, αλλά παραμένουν αγράμματοι, αλητεύοντες εις τους δρόμους, ή μετερχόμενοι παρασιτικά επαγγέλματα, ωθούμενοι προς τούτο, υπό αμορφώτων και ασυνειδήτων γονέων ή άλλων δήθεν κηδεμόνων εκμεταλλευομένων την εργασίαν ταύτην (Γ.Ε.1951-52).

Η φοίτησις των είναι τακτική μέχρι των μέσων Μαΐου. Από της εποχής αυτής, εις ικανόν αριθμόν σχολείων παρατηρείται μεγάλη διαρροή οφειλομένη εις την καπνοκαλλιέργειαν. Προς περιορισμόν της ουδέν μέτρον δύναται να ισχύση. (Γ.Ε.1954-55). Μέχρι των μέσων Μαΐου, ότε η καπνοκαλλιέργεια η προκαλούσα επ' 20ήμερον, την διάλυσιν σχεδόν των Σχολείων 10 χωρίων και συνοικισμών, η φοίτησις των μαθητών όλης της Περιφερείας, είναι πολύ τακτική. Επιτυγχάνεται δε αύτη άνευ ιδιαίτερας τινός προσπαθείας του προσωπικού. Όλοι οι κάτοικοι προσηνατολίσθησαν πλέον οριστικώς και σταθερώς προς την απαίτησιν αυτήν της Πολιτείας και δεν μας δημιουργούν ζήτημα περί το θέμα τούτο... Αυτά δεν σημαίνουν ότι εξέλειπον πλήρως αι απουσίαι (Γ.Ε.1959-60).

3. Οικονομικά ζητήματα

Άθλια χαρακτηρίζονται τα οικονομικά μεγέθη που αναφέρονται σε όλο το φάσμα της Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως του Νομού παρά τις κατά καιρούς πολιτικές εξαγγελίες για την ανάδειξη της εκπαίδευσης ως βασικής επιλογής των εκάστοτε κυβερνήσεων.

Τα Σχολικά Ταμεία αδυνατούν να καλύψουν επισκευαστικά και λειτουργικά έξοδα. Οι Επιθεωρητές στρέφονται στην επιχορήγηση Δήμων και Κοινοτήτων αλλά και την αρωγή των εκκλησιών ενώ η όποια βοήθεια των πολιτευτών θεωρείται άστοχη. Η υποχρεωτική εισφορά των Κοινοτήτων προς τα Σχολεία που φαίνεται πως για κάποιο διάστημα έγινε πράξη παύεται με νόμο του Υπουργείου Εσωτερικών και τα οικονομικά των Σχολικών Ταμείων επανέρχονται στην προηγούμενη κατάσταση.

Από απόψεως οικονομικών πόρων τα περισσότερα σχολικά ταμεία της Περιφέρειας είναι σχεδόν άπορα. Αρκεί να σημειωθεί ότι μόνον τα σχολικά ταμεία της πόλεως Σερρών έτυχον κατά το τρέχον σχολ. έτος μικράς και ασημάντου ενισχύσεως υπό του Δήμου, μετά παρέλευσιν τόσον ετών από της απελευθερώσεως (Γ.Ε.1951-52).

Γενικώς τα υπό Δήμου και Κοινοτήτων κατ' έτος χορηγούμενα ποσά υπέρ ενισχύσεως των Σχολικών Ταμείων είναι ασήμαντα δεν επαρκούσι δε πολλάκις ούτε και δι αυτήν ακόμη την θέρμανσιν κατά την διάρκειαν των ψυχρών ημερών του χειμῶνος. Εάν π.χ. ο Δήμος Σερρών, ούτινος ο προϋπολογισμός ανέρχεται κατ' έτος εις 5-7 εκατομμύρια δραχμές ανέγραφεν υπέρ ενισχύσεως των σχολικών ταμείων της πόλεως ποσοστόν τι έστω 2%, τότε διά τα 12 εν τη πόλει λειτουργούντα Σχολεία αμφοτέρων των Περιφερειών, θα εδίδετο κατ' έτος το ποσόν των 100-140 χιλιάδων νέων δραχμών έναντι των 15.000 αίτινες δίδονται μέχρι σήμερα (Γ.Ε.1953-54).

Αι χορηγηθήσαι κατά το λήξαν έτος πιστώσεις (μερίμνη, προφανώς, πολιτευτών) απ' ευθείας εις Σχολεία μη έχοντα ανάγκην επισκευής τινός, επήρκουν διά να ανεγερθῶσι δύο τουλάχιστον Μονοτάξια Σχολεία (Γ.Ε.1955-56). Δυστυχώς το Υπουργείον Εσωτερικών εμμέσως και αυθαιρέτως έπαυσε να θεωρή την διά Νόμου υποχρεωτικήν εισφοράν των Κοινοτήτων προς τα Σχολεία και ούτω παρά την ευχέρειαν και την διάθεσιν των Κοινοτήτων, τα Σχολεία εστερήθησαν του σημαντικωτέρου πόρου των.

Αι εκκλησίαι ωσαύτως έπαυσαν προ πολλού να ενισχύουν τα Σχολικά Ταμεία, ενώ πολλαί και ποικίλαι είναι αι προσφοραί των Σχολείων και των Εκπαιδευτικών προς την Εκκλησίαν (Γ.Ε.1961-62).

Αι χορηγούμεναι εις τα σχολεία πιστώσεις μόλις επαρκούν (Γ.Ε.1968-69). Να αυξηθή η Κρατική Αρωγή προς τας Σχολικάς Εφορείας διά την αντιμετώπισιν των δαπανών καθαριότητος και θερμάνσεως των σχολείων (Γ.Ε.1971-72).

4. Διδακτήρια - Εξοπλισμός

Η παρακάτω έκκληση της Γ.Ε. του σχολικού έτους 1948-49 διαπερνά όλη τη μελετώμενη χρονική περίοδο έως και το 1972 και αναδεικνύει ένα ακόμα οξύ πρόβλημα.

Εις την χορήγησιν πιστώσεων διά την επισκευήν των διδακτηρίων, την ανέγερσιν νέων, ως και την προμήθειαν των αναγκαιούντων διά την λειτουργίαν των σχολείων νεοπαιδικών μέσων, οργάνων διδ/λίας κ.τ.λ. (Γ.Ε.1948-49).

Το διδακτηριακό πρόβλημα αποτελεί ένα ακόμα ζήτημα αρνητικής συμβολής στην εκπαίδευση και ομολογείται από Επιθεωρητή η ματαιώση της όποιας επιτελούμενης δημιουργικής και αποδοτικής εργασίας στο σχολείο.

Ο εμφύλιος εγένετο πρόξενος σημαντικών φθορών και καταστροφών εις διδακτήρια και το υλικόν του σχολείου και αποτελεί την αιτίαν ματαιώσεως πάσης σοβαράς προσπαθείας διά δημιουργικήν και αποδοτικήν εργασίαν εν τω σχολείω (Γ.Ε.1949-50). Διδακτήρια τινά όμως ανεγερθέντα

χωρίς να προβλεφθή η αύξησης του αριθμού μαθητών, κατέστησαν ήδη ανεπαρκή και έχουν ανάγκην προσθήκης αιθουσών (Γ.Ε.1951-52). Ο ανωτέρω όμως αριθμός των Δημ. Σχολείων (39) δεν επαρκεί διά τους 6.585 μαθητάς της Περιφέρειας. Παρίσταται ανάγκη ιδρύσεως και προαγωγής πολλών ακόμη. Τεραστίας δυσχερείας συνηντήσαμεν ως προς την εξεύρεσιν επιβλέπωντος μηχανικού. Μεθ' εκάστην σχετικήν ομιλίαν ημών εις τους κατοίκους ούτοι ενθουσιάζοντο και ήθελον την άμεσον έναρξιν των εργασιών. Καθυστερεί όμως αύτη εκ των διατυπώσεων διά την εξεύρεσιν μηχανικού και ούτω το ενδιαφέρον των χωρικών εξημιζετο και παρίστατο ανάγκη νέας υφ' ημών υποκινήσεως τούτων. Πάντα τα ανωτέρω έργα εγένοντο με την δυνατήν ελάχιστον δαπάνην (Γ.Ε.1952-53). Εκ των 6 στερουμένων διδασκηρίων τα 4 συστεγάζονται μετ' άλλων, το εν λειτουργεί εις ιδιωτικήν καλύβην και το τελευταίον είναι το αργούν. Βελτίωσις εις την διδακτηριακήν κατάστασιν δεν επετεύχθη (Γ.Ε.1954-55).

Κατά το λήξαν έτος δεν εσημειώθη σοβαρά βελτίωσις της υφισταμένης διδακτηριακής καταστάσεως. Η έλλειψις πόρων τόσον από της πηγής του Κράτους, όσον και από της των Κοινοτήτων, ελάχιστα, μόνον, επέτρεψαν να γίνουν διά τα διδ/ρια (Γ.Ε.1959-60). Πλέον έντονον παρουσιάζεται το διδακτηριακόν πρόβλημα εις τα σχολεία της πόλεως, διότι εκ των 10 τούτων μόνον 5 στεγάζονται επαρκώς και εις ακατάλληλα οικήματα. Εκ των υπολοίπων 5, τα 3 συστεγάζονται εις ακατάλληλον και πεπαλαιωμένον οίκημα, τα έτερα 2 στεγάζονται μεν αυτοτελώς πλην τα οικήματα αμφοτέρων κρίνονται ακατάλληλα (Γ.Ε.1970-71).

Αλλά και για τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας η κατάσταση δεν είναι η καλύτερη: Εκ των στοιχείων των ως άνω υπ' αριθμ. 16 και 17 πινάκων (Επιπλα -Σκεύη και Εποπτικά Μέσα, αντίστοιχα) καταφαίνεται πόσον πενιχρά είναι τα Σχολεία εις επιπλα και εποπτικά μέσα (Γ.Ε.1953-54).

Ως πρότυπον της Περιφέρειας έχει ορισθή από των προηγούμενων σχολ. ετών το Α' 6/ξιον Σερρών. Το σχολείον όμως τούτο πέραν της διδακτηριακής καταστάσεως ουδέν έτερον διαθέτει. Δεν έχει επιπλα, διδακτικά όργανα, βιβλία, εποπτικά μέσα κ.λ.π. (Γ.Ε.1959-60). Δεν δυνάμεθα όμως να ομιλώμεν περί συγχρονησμένης εργασίας όταν τα Σχολεία στερούνται εποπτικών μέσων Διδασκαλίας και διδακτικών οργάνων (Γ.Ε.1961-62).

Η στέγαση και η οργάνωσις του γραφείου του ίδιου του Επιθεωρητή αποτυπώνει την τραγελαφική εικόνα που παρουσίαζε η εκπαίδευσις στις αρχές της δεκαετίας του '60 στο Νομό μας. Έρχεται δε σε αντιδιαστολή με την επιχειρούμενη εκ των Επιθεωρητών προσπάθεια παρουσιάσεως επί της κοινωνίας και των δασκάλων, υψηλών υποτιθέμενων ιδανικών και στόχων της εκπαίδευσις.

Δέκα και οκτώ έτη μετά την απελευθέρωσιν, το Γραφείον Επιθεωρήσεως, μιας των κυριοτέρων υπηρεσιών του Κράτους, εξηκολούθη να στεγάζεται εις άθλιον λυόμενον παράπηγμα εκ λαμαρίνης. Επετύχομεν την μετε-

στέγασιν του Γραφείου εις αξιοπρεπές οίκημα. Την ενέργειάν μας ταύτην επεκρότησαν πρώτοι οι δ/λοι της περιφέρειας, οίτινες με συναίσθημα μειο-νεξίας αντίκρυζον την υπηρεσίαν των εγκατεστημένην υπό τας πλέον αξιο-θρήνητους συνθήκας, έναντι πασών των Δημοσίων υπηρεσιών του Νομού. Οι ίδιοι εμερίμνησαν διά την επίπλωσιν του γραφείου προσφέροντες προσωρινώς διάφορον έκαστος επίπλον (Γ.Ε.1961-62).

Συμπεράσματα

Ανακεφαλαιώνοντας, μπορούμε να υπογραμμίσουμε ορισμένα σημα-ντικά κατά τη γνώμη μας στοιχεία:

✓ Οι Γενικές Εκθέσεις των Περιφερειών αποτελούν προσπάθεια πλη-ροφόρησης της ανώτερης πολιτικής και εκπαιδευτικής ιεραρχίας.

✓ Ο Επιθεωρητής χαρακτηρίζεται ή εμφανίζεται ως συντηρητικός, άκρως παραδοσιακός με ηθικοπλαστικές αντιλήψεις.

✓ Έντονο ενδιαφέρον παρατηρείται για το εθνικό, χριστιανικό και ηθικό φρόνημα των κατοίκων.

✓ Οι Α΄ και Β΄ Εκπαιδευτικές Περιφέρειες από κοινωνικοοικονομικής άποψης μπορούν να χαρακτηρισθούν ως «τυπικές» περιφέρειες των 10/ετιών '50, '60, '70 λαμβανομένης υπόψη της γενικής κατάστασης της μετα-πολεμικής Ελλάδας (Μπουζάκης, Σ., 1999).

✓ Αρνητικοί αρωγοί της παρεχόμενης στο Νομό Εκπαίδευσης απο-τελούν οπωσδήποτε το γλωσσικό και μεταναστευτικό πρόβλημα των κα-τοίκων των Περιφερειών. Το μεν πρώτο δρα ανασταλτικά στη γλωσσική επάρκεια των μαθητών και δυσκολεύει το έργο των εκπαιδευτικών (Asher, S.L. & Gottman J.M., 1995). Το δε δεύτερο με την απουσία των φυσικών παιδαγωγών (γονέων) δημιουργεί αρνητικό ψυχολογικό περιβάλλον και κατ' επέκταση μειώνει τη μαθησιακή ετοιμότητα των παιδιών ορθώνοντας σοβαρό εμπόδιο στους επαγγελματίες παιδαγωγούς (εκπαιδευτικούς) (Her-bert, M., 1998, σ. 128-Schaffer, R., 1996).

✓ Επιπρόσθετοι αρνητικοί παράγοντες μάθησης στο Νομό μας κατά την περίοδο 1948-72, θεωρούνται ο τεράστιος μέσος όρος μαθητών ανά δά-σκαλο, η οικτρή κατάσταση του στεγαστικού και του εξοπλιστικού επιπέ-δου των σχολείων καθώς και η άτακτη φοίτηση μαθητών λόγω οικονομικής ανέχειας των οικογενειών τους.

Υπέρομαχος της άποψης ότι στα νεοελληνικά εκπαιδευτικά πράγματα δεν μπορεί να αποδώσουν λύσεις που σχεδιάζονται χωρίς χρήση της ιστο-ρίας και χωρίς σαφή γνώση των αιτιών που προκάλεσαν κάθε διαχρονικό πρόβλημα, των παραγόντων που εμπόδισαν, δυσχέραναν ή αλλοίωσαν τη λύση του (Δημαράς, Α., 2002), θα είμαι ευτυχής αν η παρούσα εισήγηση αποτρέψει όλους τους εμπλεκόμενους περί τα εκπαιδευτικά στο Νομό μας, μηδέ εξαιρουμένου και του ομιλούντος, από κάθε ίχνος επιστροφής στο πα-ρελθόν .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Λ. (1990). «Η αξιολόγηση του διδακτικού και εκπαιδευτικού έργου στο σχολείο: Από τον επιθεωρητή στο σχολικό σύμβουλο», στο Επιστημονική επετηρίδα του Τμήματος Φ.Π.Ψ. της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Τόμος ΙΘ, σσ. 83-130, ΔΩΔΩΝΗ: Ιωάννινα.
- ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Λ. (2000). *Αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή στο σχολείο και του διδακτικού έργου*. Αυτοέκδοση: Ιωάννινα.
- ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΑ-ΡΕΠΠΑ, Α. (1999). «Λήψη αποφάσεων στο χώρο της εκπαίδευσης», στο Αθανασούλα-Ρέππα και συν., Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων, Εκπαιδευτική Διοίκηση και Πολιτική, Τόμος Α', σσ. 67-113, Ε.Α.Π.: Πάτρα.
- ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 129 (1967). «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδύσεως και άλλων τινών διατάξεων», Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος, Τεύχος Πρώτον, Αριθμός φύλλου 163, 25-9-1967: Αθήνα.
- ΑΝΔΡΕΟΥ, Α. - ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Γ. (1994). *Εξουσία και οργάνωση διοίκησης του εκπαιδευτικού συστήματος*, Νέα Σύνορα - Α.Α. Λιβάνη: Αθήνα.
- ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ, Ι. (1957). *Επιθεωρητές και Δάσκαλοι*, Τρίπολις.
- ASHER, S. R. & GOTTMAN J.M. (1995). *Κοινωνικές δεξιότητες και φιλία*, στο Βοσνιάδου, Σ., Κοινωνική ανάπτυξη. Gutenberg: Αθήνα.
- ΔΗΜΑΡΑΣ, Α. (1986). *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, Τόμος Β', Ερμής: Αθήνα.
- ΔΗΜΑΡΑΣ, Α. (2002). Μεθοδολογικά ζητήματα στην ιστοριογραφία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης, στο Μπουζάκης, Σ., *Επίκαιρα θέματα ιστορίας της εκπαίδευσης, Πρακτικά 1^{ου} Επιστημονικού συνεδρίου της Εκπαίδευσης, Πάτρα 28-30 Σεπτεμβρίου 2000*, Gutenberg: Αθήνα.
- Δ.Ο.Ε., (1947). Πρακτικά ΙΘ'. Γενικής Συνελεύσεως, 7-13 Ιουλίου, Αθήνα.
- Δ.Ο.Ε., (1954). Πρακτικά ΚΕ' Γενικής Συνελεύσεως, 6-12 Ιουλίου 1953, Αθήνα.
- Δ.Ο.Ε.-Π.Ο.Ε.Δ. (1998). *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση, Πρακτικά από το 12^ο πανελλήνιο εκπαιδευτικό συνέδριο, ΧΙΟΣ 22-3 Απριλίου*.
- ΔΟΥΚΑΣ, Χ. (1997). *Εκπαιδευτική Πολιτική και Εξουσία. Η περίπτωση της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών (1982-1994)*. Γρηγόρης: Αθήνα.
- HERBERT, M. (1998). *Ψυχολογικά προβλήματα παιδικής ηλικίας*, επιμ. Ι. Ν. Παρασκευόπουλος, Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα.
- ΘΕΟΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, Α.Β. (1953). *Εγκόλπιον εκπαιδευτικού λειτουργού*, Αθήνα.
- ΚΑΝΑΚΗΣ, Ι. (2002). «Η εσωτερική οργάνωση και λειτουργία του νεοελληνικού δημοτικού σχολείου από το τέλος του εμφυλίου μέχρι το 1963», στο Μπουζάκης, Σ., *Επίκαιρα θέματα ιστορίας της εκπαίδευσης. Πρακτικά 1^{ου} Επιστημονικού συνεδρίου της Εκπαίδευσης, Πάτρα 28-30 Σεπτεμβρίου 2000*, Gutenberg: Αθήνα.
- ΚΑΡΑΒΑΣΙΛΗΣ, Ι. (2006). *Επιθεωρητές και Δάσκαλοι*. Υπό έκδοση.
- ΚΑΡΤΑΛΗΣ, Γ.-ΔΕΛΗΒΟΡΙΑΣ, Ε. (1955). *Το Υπουργείον Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Νέο Σχολείο*: Αθήναι.
- ΛΑΒΙΔΑΣ Ν. Χ. (1964). «Επιθεωρητές-Επιθεώρησις Σχολείων», στο *Μεγάλη Παιδαγωγική Εγκυκλοπαίδεια*, Τόμος 2, Ελληνικά γράμματα-Herder: Αθήνα.
- ΛΕΦΑΣ, Χ. (1942). *Ιστορία της Εκπαιδύσεως*, Ο.Ε.Σ.Β.: Αθήνα.
- ΝΕΖΗΣ, Λ. Π. (1965). *Ανάτασις προς την παιδείαν και την πατρίδα*. Αθήνα.
- ΜΠΑΛΛΑΣ, Δ. Κ. (1951). *Τα βασικά εκπαιδευτικά προβλήματα*. Ν. Κασσιώτης:

- Χίος.
- ΜΠΟΥΖΑΚΗΣ, Σ. (1998). «Η αξιολόγηση στο σύγχρονο κόσμο. Μια ιστορικο-συγκριτική προσέγγιση», στο 12^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Δ.Ο.Ε.-Π.Ο.Ε.Δ., Επιστημονικό Βήμα Δ.Ο.Ε.: Αθήνα.
- ΜΠΟΥΖΑΚΗΣ, Σ. (1999Β). *Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1998). Εξαρτημένη ανάπτυξη*, Gutenberg: Αθήνα.
- ΜΠΟΥΖΑΚΗΣ, Σ. (1999). *Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα*, Gutenberg: Αθήνα.
- ΜΠΟΥΖΑΚΗΣ, Σ. (2002). «Η παιδεία του πολίτη στο παράδειγμα των μεταρρυθμίσεων 1913, 1964, 1976, 1985 και 1997/98», *Πρακτικά 2^ο Διεθνούς Συνεδρίου, Πάτρα 4-6/10/2002*.
- ΟΡΦΑΝΟΥ, Α. (2000). Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα από το 1976, *Νέα Παιδεία*, τ. 95, σσ. 164-173.
- ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ, Χ. (1996). «Η προσφορά της Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση», στο Γεδεών, Σ. και συν, *Συμπόσιο για την Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση*. ΑΤΙ: Αθήνα.
- ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ, Α. (1985). *Η τραγωδία της εκπαιδύσεως στην Ελλάδα*, Αφοι Τολίδη: Αθήνα.
- ΣΑΛΠΕΑ-ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΟΥ, Μ. (1957). Επιθεώρησις των σχολείων εδώ και αλλού. *Επιστημονικόν Βήμα του Διδασκάλου*, Τεύχος 1-2, Αθήνα.
- SCHAFFER, R. (1996). *Η κοινωνικοποίηση του παιδιού κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του*, στο Επόπτης: Ι. Μ. Παρασκευόπουλος, *Ελληνικά Γράμματα*: Αθήνα.
- ΣΠΕΤΣΙΕΡΗΣ, Γ. Ν., (1946). *Οι Επιθεωρηταί της λαϊκής παιδείας μας*, Χ. Καγιάφας: Πάτρα.
- ΤΣΟΥΡΗΣ, Μ. (1947). *Οργάνωση Παιδείας και Λειτουργία Σχολείων*, Τυπ. Γ. Σεραμπίνη: Αθήνα.
- Ν. Δ/ΓΜΑ 4379/1964. (1964). *Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής (Στοιχειώδους και Μέσης) Εκπαιδύσεως*, Εθνικό Τυπογραφείο: Αθήνα.
- ΦΡΑΓΚΟΣ, Χ. (1985). «Από τον Επιθεωρητή στο Σχολικό Σύμβουλο», στο 1^ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο της Δ.Ο.Ε., 26-29 Μάη 1983, Δ.Ο.Ε.: Αθήνα
- ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ, Α. - ΦΟΛΕΡΟΥ-ΤΣΕΡΟΥΛΗ, Φ. (1991). *Οι δάσκαλοι του Δημοτικού Σχολείου*, ύψιλον/βιβλία: Αθήνα.
- FAULKNER, D. SWANN, J. BAKER, S. BIRD, M. and CARTY, J. (1999). *Εξέλιξη του παιδιού στο κοινωνικό περιβάλλον. Εγχειρίδιο Μεθοδολογίας*, Ε.Α.Π.: Πάτρα.
- ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ, Θ. (1957). *Μέτρα τινά διά την βελτίωσιν της Ελληνικής Παιδείας*, Τυπογραφείο Ι. Καμπανά: Αθήνα.

ABSTRACT

IOANNIS KARAVASILIS

THE PRIMARY EDUCATION INSPECTORS' REPORTS ON THE 1ST AND 2ND EDUCATIONAL DISTRICTS OF SERRES THROUGH THEIR GENERAL REVIEWS FOR THE PERIOD 1948-72

This paper is based on research material consisting of 20 general reports and one annual report by nine different inspectors, covering 19 academic years in the period 1948-72. Apart from their individual reports, the inspectors also wrote general reports at the end of each school year titled On the educational status and operation of the schools in the educational district of -in the school year-. These presented an overall record of the current situation in their district and were addressed to the Ministry of Education, the Prefect, and the Inspector General. In the introduction to each general report, the inspector analyses and presents the distinctive features of his own educational district in terms of the natural environment, population, terrain, size, climate, flora, natural and industrial products, means of transport, linguistic idioms, and economic and social conditions. In this light we are introduced to the 1st and 2nd educational districts of Serres prefecture as presented by the inspectors of the time. It is worth noting, in addition, that by law an inspector came from another part of Greece and was de facto the 'itinerant' of the prefecture, as he was obliged to inspect all the schools within it. This may a priori have ensured that he was a trustworthy 'neutral observer'; on the other hand, an appointment to a border area remote from his place of origin may have induced negative feelings towards the locality and the people of the area for which he was responsible.

A typical excerpt from the general report for the year 1954-5:

«The natural environment of the inhabited part of the district is a vast, flat area, so devoid of forests and natural beauties as to be monotonous. If Mount Menikio, which has some vegetation, did not rise up in the northern part, the monotony might even prove wearisome. For there is nothing that might relax the eye, aesthetically caress the soul, or provoke intellectual concerns and then activity. It spreads out in front of people serene and uneventful and in this respect is an agent of serenity, which may be beneficial to the inhabitants' soul, but not to their intellect. That is to say, it produces an approach to life that is simple and placid, like itself, without concerns, which would already have brought about intellectual stagnation in the district were it not for the following countervailing factors: i) a comparatively lively intellectual tradition from the Ottoman period; ii) the fertility of the land, which ensures economic ease; iii) the large proportion of refugees, a restless element motivated towards cultural achievements».

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ISBN: 978-960-86390-8-9